

สถานภาพและบริบททรัพยากรป่าชุมชนผ่านกระบวนการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ
ผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ

The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic
Valuation Processes: Production in Sisaket Province

สุรศักดิ์ จันทา^{1*}

Surasak Chantha^{1*}

¹ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ; College of Law and Government, Sisaket
Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : surasak.nchantha@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2025.290381

Received : June 11, 2025; Revised : December 18, 2025; Accepted : December 20, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสถานภาพและบริบทของผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ 2) ศึกษาและประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ และ 3) ค้นหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน และการสนทนากลุ่มย่อยจากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 15 คน ขณะที่การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติพรรณนา และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า

1) ป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษตั้งอยู่ในเขตชายแดนที่เคยประสบปัญหาการบุกรุก การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่ามีบทบาทสำคัญต่อการจัดตั้งป่าชุมชนที่มีขอบเขตชัดเจนและการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่ไม้ เช่น เห็ด ผักป่า และสมุนไพร ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และฤดูกาลทางธรรมชาติ 2) การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจพบว่า การหาของป่าเป็นอาชีพเสริมที่ช่วยสร้างรายได้และความมั่นคงทางอาหาร โดยบางพื้นที่มีมูลค่าผลผลิตจากป่าชุมชนสูงถึง 4,781,940 บาทต่อปี สะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและการใช้ประโยชน์ควบคู่กับการดูแลรักษาอย่างเหมาะสม และ 3) แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนควรมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตที่ไม่ใช่ไม้ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปรรูป การยกระดับมาตรฐาน และการเชื่อมโยงตลาด เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนและการพึ่งพาตนเองในระยะยาว

คำสำคัญ (Keywords) : ทรัพยากรป่าชุมชน, การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ

Citation : Chantha, S. (2025). The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic Valuation

Processes: Production in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 427 - 446.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290381>

Abstract

This study aimed to 1) examine the status and contextual conditions of community forest resource products in Sisaket Province, 2) assess the economic value of community forest resource products in Sisaket Province, and 3) identify development guidelines for community products derived from community forest resources in Sisaket Province. A mixed-methods research design integrating qualitative and quantitative approaches was employed. Qualitative data were collected through in-depth interviews with 30 key informants and focus group discussions with 15 participants, while quantitative data were obtained through questionnaire surveys administered to a sample of 378 respondents. Data were analyzed using content analysis and descriptive statistical methods. The research results found that:

1) The findings revealed that 1) the three community forests studied in Sisaket Province are located in border areas that had previously experienced forest encroachment. Community participation in forest conservation and restoration has played a crucial role in establishing clearly defined community forest boundaries and ensuring appropriate resource utilization, particularly non-timber forest products such as mushrooms, wild vegetables, and medicinal plants. These resources are closely linked to local livelihoods, indigenous knowledge, and seasonal ecological cycles, reflecting ecosystem-respectful patterns of use. 2) The economic valuation results indicate that forest product collection serves as a supplementary occupation that enhances household income and food security. In some areas, the annual economic value of community forest products reached as high as 4,781,940 baht, reflecting both resource abundance and sustainable management practices. And 3) The development of community products derived from community forest resources should emphasize sustainable resource use and value addition through local wisdom, product processing, quality upgrading, and market linkage, thereby strengthening community-based economies and long-term self-reliance.

Keywords : Community Forest Resources, Economic Valuation

บทนำ (Introduction)

ป่าชุมชนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และสัตว์ รวมถึงสร้างความสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ป่าชุมชนยังเป็นที่รวมของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์จำนวนมาก และที่สำคัญป่าชุมชนช่วยป้องกันการกัดเซาะ และพัฒนาหน้าดินจากน้ำฝน และลดแรงปะทะของลมพายุ และยังช่วยให้แหล่งต้นน้ำ ลำธารต่างๆไม่ตื้นเขิน ป่าชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของผู้คนในการศึกษาหาความรู้ ประชาชนได้เรียนรู้และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม และให้กำเนิดสิ่งมีชีวิตเกิดในระบบนิเวศ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตจากทรัพยากรป่าชุมชน ทรัพยากรจากป่าชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อการครองชีพของราษฎรในชุมชนชนบท และราษฎรที่อาศัยอยู่ในป่าชุมชนหรือรอบๆ ป่าชุมชน โดยทั่วไปแล้วสังคมชนบทของไทยชาวบ้านมักจะใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศป่าชุมชนทางด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ฯลฯ อีกทั้งยังเป็นแหล่งที่มา

Citation : สุรศักดิ์ จันทา. (2568). สถานภาพและบริบททรัพยากรป่าชุมชนผ่านกระบวนการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ

เลข. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 427 - 446. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290381>

ของความเชื่อ ประเพณี ซึ่งเป็นรากฐานความสัมพันธ์ของชุมชน บทบาทของป่าต่อความอยู่รอดของชุมชนจึงมีมาเนิ่นนานและไม่สามารถแยกจากกันได้ (สมหญิง สุนทรวงษ์, 2557) นอกจากนั้นแล้ว ป่าสามารถสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้เนื่องจากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าชุมชนสามารถพึ่งพาป่าชุมชนในด้านการเป็นแหล่งรายได้ แหล่งอาหาร ยารักษาโรค (สมุนไพรร) โดยหลักฐานที่แสดงถึงการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชุมชนจากป่านั้น สามารถพิจารณาได้จากมูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรง และทางอ้อม (นิกรน้อยพรหม, 2562)

จากการลงพื้นที่สำรวจพบว่าบริบทพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษเป็นพื้นที่ต้นน้ำสำคัญและยังเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่า และทรัพยากรอื่นๆ ปัจจุบันพื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษที่ได้ขึ้นทะเบียนป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2543 จนถึงปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนทั้งสิ้น 81 แห่ง มีเนื้อที่ 20,602-0-57 ไร่ และยังมีป่าชุมชนที่รออนุมัติการขึ้นทะเบียนกับกรมป่าไม้ กระจายตามพื้นที่ในพื้นที่อำเภอขามเฒ่า จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟู รวมทั้งอาศัยพึ่งพาเพื่อการดำรงชีวิต และใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เพราะถือเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของประชาชนในพื้นที่ การเพิ่มขึ้นของจำนวนป่าชุมชนทั้งหมดในประเทศไทยและจังหวัดศรีสะเกษ มีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนขึ้นในอนาคต และการเข้าไปใช้ประโยชน์ป่าชุมชนของประชาชนรอบพื้นที่ป่าชุมชน อาจไม่ทราบถึงมูลค่าของป่าชุมชน หรือกระทั่งผู้ที่ไม่ได้อาศัยใกล้พื้นที่ป่าชุมชน อาจมองไม่เห็นความสำคัญของการมีป่าชุมชน

ด้วยเหตุนี้ คณะวิจัยจึงมุ่งศึกษาสถานภาพและบริบททรัพยากรป่าชุมชนผ่านกระบวนการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อประเมินและมูลค่าทางเศรษฐกิจและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่าป่าชุมชนสามารถสร้างมูลค่ามหาศาลกว่าล้านบาทต่อผืนป่า ดังนั้น โครงการวิจัยนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านวิชาการ ประโยชน์เชิงชุมชนและสังคม ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ และประโยชน์เชิงนโยบายที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้หลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชาชนในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

- 1) เพื่อศึกษาสถานภาพและบริบทผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ
- 2) เพื่อศึกษาและประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ
- 3) เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1) แนวคิดที่เกี่ยวกับป่าไม้และประโยชน์ป่าไม้

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2564) ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิต ทั้งในฐานะแหล่งปัจจัยสี่และกลไกสำคัญในการรักษาสมดุลของดิน น้ำ อากาศ และระบบนิเวศ การทำลายป่าไม้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมอย่างเป็นลูกโซ่ ดังนั้น การจัดการและอนุรักษ์ป่าจึงควรยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การ

Citation : Chantha, S. (2025). The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic Valuation

Processes: Production in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 427 - 446.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290381>

วางแผน การดำเนินงาน การใช้ประโยชน์ และการติดตามผล เพื่อให้การจัดการป่าเกิดความยั่งยืนในระยะยาว

2. แนวคิดป่าชุมชน

ออสโตรม (Ostrom, 1990) การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการป่าชุมชน โดยการกำหนดสิทธิการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างชัดเจน ช่วยลดปัญหาการใช้ทรัพยากรเกินขนาดและความขัดแย้งในชุมชน นอกจากนี้ งานวิจัยหลายชิ้นระบุว่าป่าชุมชนมีส่วนช่วยในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของป่า และเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและรายได้ให้แก่ครัวเรือนชนบท นอกจากนี้การกราวาล และกิบสัน (Agrawal & Gibson, 1999) กล่าวว่า แนวคิดป่าชุมชนยังเชื่อมโยงกับกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน และกรอบการดำรงชีพอย่างยั่งยืน โดยมองว่าป่าชุมชนเป็นทุนทางธรรมชาติที่สนับสนุนทุนรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม และทุนเศรษฐกิจ การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนอย่างเหมาะสมจึงช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการพึ่งพาตนเองและความยืดหยุ่นของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

3) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการและใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

รูธเดีย และ เดนนิส (Ruddie and Dennis, 1983) ได้เสนอแนวทางการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ว่าควรจะมีการคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้ 1) การประสานสัมพันธ์ 2) บุคลากรในแนวตั้งหรือเชื่อมโยงกับองค์กรระดับสูง 3) ความสอดคล้องกับวัฒนธรรม 4) ความมีศักยภาพสูงในการส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ 5) ความยืดหยุ่น และการปรับเข้ากับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน 6) การให้บริการโดยยึดกลุ่มเป้าหมายเป็นศูนย์กลาง 7) การเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสเข้าร่วม 8) การใช้วิธีการวางแผนและการจัดการที่ง่ายไม่สลับซับซ้อน และ 9) มีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่แต่มีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่วนกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2564) ได้อธิบายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม่ว่า ในปัจจุบันทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายลงจำนวนมากจึงทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศไปทั่วโลกรวมทั้งความสมดุลในแง่อื่นด้วย ดังนั้น การฟื้นฟูสภาพป่าไม้จึงต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน ทั้งภาครัฐภาคเอกชนและประชาชน

4) แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากป่าชุมชน

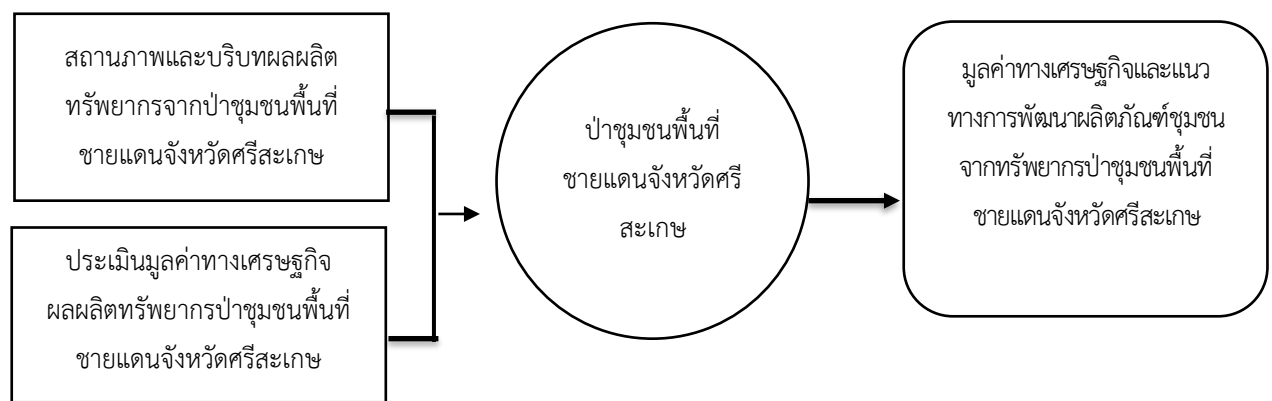
องค์การสหประชาชาติ (UNDP, 2013) กล่าวว่า แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากป่าชุมชนเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับองค์ความรู้สมัยใหม่ เช่น การแปรรูป การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การยกระดับมาตรฐานคุณภาพ และการสร้างเรื่องราวผลิตภัณฑ์ (storytelling) ที่สะท้อนอัตลักษณ์ป่าชุมชนและวิถีชีวิตท้องถิ่น นอกจากนี้ โคทเลอร์ แอนด์ เคลเลอร์, (Kotler & Keller, 2016) ยังกล่าวว่า แนวทางดังกล่าวช่วยสร้างความแตกต่างของสินค้า เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และขยายโอกาสทางการตลาด และในส่วนของสคูเนส (Scoones, 1998) ได้กล่าวว่า แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากป่าชุมชน เชื่อมโยงกับกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมองว่าป่าชุมชนเป็นทุนทางธรรมชาติที่สามารถต่อยอดเป็นทุนทางเศรษฐกิจและสังคม หากมีการจัดการอย่างเหมาะสม การพัฒนาผลิตภัณฑ์จึงควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการฟื้นตัวของทรัพยากร การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และการเสริมสร้างการพึ่งพาตนเองของชุมชนในระยะยาว

5) แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติทางเศรษฐศาสตร์

สำนักงานวิชาการป่าไม้ (2541) กล่าวถึง การประเมินมูลค่าทรัพยากรป่าไม้ทางเศรษฐศาสตร์มุ่งวิเคราะห์มูลค่ารวมของทรัพยากร ทั้งมูลค่าจากการใช้โดยตรง การใช้โดยอ้อม และมูลค่าที่ไม่ผ่านการใช้ เพื่อสะท้อนประโยชน์สุทธิที่สังคมได้รับจากทรัพยากรธรรมชาติ การประเมินอาศัยทั้งราคาตลาดในกรณีที่มีตลาดรองรับ และวิธีการสำรวจความยินดีที่จะจ่ายในกรณีที่ไม่มีตลาด แนวคิดนี้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการกำหนดนโยบายและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คณะวิจัยได้นำแนวคิดการใช้ประโยชน์และการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลผลิตจากป่าของ ผกามาศ มูลवंดี (2559) มาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 30 คน และการสนทนากลุ่มย่อย 15 คน โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนรอบป่าชุมชน 3 พื้นที่ จำนวน 378 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติพรรณนา และนำเสนอผลในรูปแบบพรรณนาความ

ประชากร กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร คือ ประชากรเพศชายและเพศหญิงที่ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนและอาศัยอยู่ในชุมชนวัดพระพุทธรูปทาสึงห์ ตำบลโคกตาล อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 596 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลโคกตาล, 2566) 2) ชุมชนทับทิมสยาม 07 ตำบลบักดอง อำเภอนายูง จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 649 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลบักดอง, 2566) และ 3) ชุมชนบ้านนาสวรรค์ ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 611 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนา, 2566) รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,856 คน

Citation : Chantha, S. (2025). The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic Valuation

Processes: Production in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 427 - 446.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290381>

2) กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ประชากรจากป่าชุมชน รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,856 คน โดยการคำนวณด้วยสูตรทอโรยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง 378 คน จากนั้นดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เพื่อให้การเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบง่าย (sample random sampling) จากจำนวนประชากรผู้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยพื้นที่ป่าชุมชนวัดพระพุทธบาทภูสิงห์ จำนวน 121 คน พื้นที่ป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์ จำนวน 125 คน และพื้นที่ป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม 07 จำนวน 132 คน

3) กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

3.1) ตัวแทนหน่วยงานด้านทรัพยากรป่าไม้ และป่าชุมชน จำนวน 3 คน ตัวแทนสำนักงานพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน คณะกรรมการป่าชุมชน 3 พื้นที่ จำนวน 9 คน และตัวแทนประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนในพื้นที่วิจัย 3 พื้นที่ จำนวน 12 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกจากหน่วยงานและกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญและใช้ประโยชน์จากผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน และ 3.2) การสนทนากลุ่มย่อย ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานด้านทรัพยากรป่าไม้ และป่าชุมชน จำนวน 3 คน ตัวแทนสำนักงานพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน ตัวแทนคณะกรรมการป่าชุมชน 3 คน และประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนในพื้นที่วิจัย จำนวน 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ข้อมูลให้สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษาตามกรอบเนื้อหาวัตถุประสงค์การวิจัย มีทั้งหมด 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สถานภาพ/บริบท และผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ ตอนที่ 3 มูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัด ศรีสะเกษ และตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

2. แบบสอบถาม โดยการสร้างเครื่องมือได้พัฒนาจากกรอบแนวคิดจาก ผกามาศ มูลวันดี (2559) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ตอนที่ 2 การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

3. แบบสนทนากลุ่มย่อยให้สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษาตามกรอบเนื้อหาวัตถุประสงค์การวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ประเด็นที่ 2 การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ ประเด็นที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน และประเด็นที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดำเนินการโดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content Validity) ผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำ ลำดับคำถาม และความเหมาะสมของเนื้อหา เพื่อให้แนวคำถามมีความชัดเจน ครอบคลุมประเด็นการวิจัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา 2) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ ก่อนนำไปใช้จริงผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน หลังได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งพบค่าอยู่

Citation : สุรศักดิ์ จันทา. (2568). สถานภาพและบริบททรัพยากรป่าชุมชนผ่านกระบวนการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 427 - 446. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290381>

ที่ระหว่าง 0.67 - 1.00 แสดงให้เห็นว่า ข้อคำถามแต่ละข้อมีคุณภาพ (Rovinelli & Hambleton, 1976) จากนั้นหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) ไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มทดลองที่อยู่ใกล้ป่าชุมชนในหมู่บ้านใกล้เคียง จำนวน 30 คน ใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (cronbach) โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .826 มีค่ามากกว่า 0.70 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีค่าความน่าเชื่อถือและผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (Nunnally, 1978)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่ ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ ขั้นตอนที่ 3 การจัดสนทนากลุ่มกับตัวแทนหน่วยงานด้านทรัพยากรป่าไม้ และป่าชุมชน จำนวน 3 คน ตัวแทนสำนักงานพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน ตัวแทนคณะกรรมการป่าชุมชน 3 คน และประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนในพื้นที่วิจัย จำนวน 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน ใช้เวลาในการประชุมสนทนากลุ่มย่อยทั้งสิ้น 120 นาที

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบป่าชุมชน และประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนในพื้นที่ศึกษาจำนวน 3 พื้นที่ กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งสิ้น 378 คน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาจากหมู่บ้านที่ตั้งอยู่รอบพื้นที่ป่าชุมชน และหมู่บ้านที่มีคณะกรรมการป่าชุมชนดูแลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้เป็นหลัก ก่อนดำเนินการได้ขออนุญาตกลุ่มเป้าหมายหมาย ผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบก่อนตอบแบบสอบถาม จากนั้นดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบด้วยตนเอง หรือสัมภาษณ์โดยตรงในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถอ่านหรือเขียนได้สะดวก หลังจากดำเนินการเสร็จสิ้นผู้วิจัยรับแบบสอบถามกลับและตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามก่อนนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มย่อยของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัด ศรีสะเกษ ข้อมูลที่ได้ถูกบันทึกและถอดความอย่างครบถ้วน จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์ 1.2) กระบวนการวิเคราะห์ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content Analysis) จากนั้นทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูล (coding) ตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 1.3) ภายหลังการจัดหมวดหมู่ ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ข้อมูลโดยเชื่อมโยงประเด็นย่อยเข้าสู่ประเด็นหลัก เพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงบริบท วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชน และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) จากแหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกัน และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาความ

2. เชิงปริมาณ คณะวิจัยได้ดำเนินการรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติพรรณนา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย สถิติ Multiple response วิเคราะห์ข้อมูลองค์ความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนจากแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผล ดังนี้

1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย 3 หมายถึง เห็นด้วย 4 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

โดยเกณฑ์การแปลผลของค่าเฉลี่ยมีเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 3.26 - 4.00 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.25 หมายถึง เห็นด้วย

ค่าเฉลี่ย 1.76 - 2.50 หมายถึง ไม่เห็นด้วย ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.75 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ผลการวิจัย (Research Results)

1. สถานภาพและบริบทผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

พื้นที่ป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่เป็นพื้นที่ป่าชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ โดยป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม 07 ตั้งอยู่ที่บ้านทับทิมสยาม 07 หมู่ที่ 15 ตำบลบักดอง อำเภอขุนหาญ ป่าชุมชนวัดพระพุทธรบาทภูสิงห์ ตั้งอยู่ที่บริเวณพื้นที่วัดพระพุทธรบาทภูสิงห์ ตำบลโคกตาล และป่าชุมชนบ้านวนาสวรรค์ ตั้งอยู่ที่บ้านวนาสวรรค์ ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่เป็นพื้นที่ที่เคยถูกบุกรุกและทำการเกษตร ผู้นำและประชาชนในชุมชนได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดการรวมตัวในชุมชนร่วมกันฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่า และขึ้นทะเบียนเป็นป่าชุมชนเพื่อให้เกิดกฎกติกาการใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนอย่างเหมาะสม โดยผลผลิตจากป่าชุมชนแบ่งเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย

1.1 มูลค่าการใช้ประโยชน์ทางอ้อม แบ่งออกเป็น (1) ด้านป่า ป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่ไม่มีทรงคุณค่าและไม้อนุรักษ์ ซึ่งไม่ถูกนำมาใช้เชิงเศรษฐกิจชุมชนร่วมกับคณะกรรมการป่าชุมชนจัดการลาดตระเวนดูแลป้องกันการลักลอบตัดไม้และรักษาความสมบูรณ์ของป่า (2) ด้านองค์ความรู้ มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชนและความหลากหลายทางชีวภาพในระดับประถมศึกษา รวมถึงการเรียนรู้เรื่องพืชสมุนไพรและการอนุรักษ์ทรัพยากรในกิจกรรมเสริมของโรงเรียนในพื้นที่ (3) ด้านประเพณี มีการประยุกต์หลักธรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การบวชป่า การตั้งศาลเพียงตา และพิธีกรรมในวันสำคัญ (4) ด้านโภชนาการ มีการคัดสรรและแปรรูปอาหารและสมุนไพรตามแพทย์แผนไทยและหมอยาพื้นบ้าน เพื่อเพิ่มมูลค่าและดูแลสุขภาพ (5) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากป่าอย่างสมดุลและยั่งยืน

1.2 มูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรงของป่าชุมชนทั้ง 3 แห่ง ประกอบด้วยทรัพยากรป่าไม้หลากหลายชนิด ทั้งไม้เศรษฐกิจและไม้หายากใกล้สูญพันธุ์ เช่น พะยุงและตะเคียนทอง ป่าชุมชนมีเห็ดนานาชนิด บางชนิดมีมูลค่าสูง สร้างรายได้และเป็นแหล่งอาหารของชุมชนตามฤดูกาลมีพืชสมุนไพรพื้นบ้านจำนวนมาก ใช้รักษาโรคและดูแลสุขภาพตามภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งอาหารป่า เช่น สัตว์น้ำ สัตว์ครึ่งบก

เครื่องน้ำ และแมลงพื้นถิ่น รวมถึงแหล่งน้ำสำคัญอย่างแก่งสยาม ที่หล่อเลี้ยงระบบนิเวศและการดำรงชีวิตของคนในชุมชนผู้คนได้พึ่งพาใช้ในการดำรงชีวิต ดังเช่นคำกล่าวของผู้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนกล่าวว่า

“ทุกวันนี้คนอยู่ได้ ป่าอยู่ได้ต้องอาศัยหลักการพึ่งพาต่อกัน ชาวบ้านจึงให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการป่าชุมชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันดูแลอนุรักษ์ฟื้นฟูป่า เพราะเห็นคุณค่าของป่าชุมชน ถึงแม้เราจะใช้ประโยชน์จากป่ามากมายหลากหลาย แต่เราก็ได้มีการปลูกทดแทนเพื่อไม่ให้ทรัพยากรป่าหมดไป ในส่วนของไฟฟ้าเราก็จัดทีมชุดลาดตระเวนเป็นประจำ ในห้วงที่เกิดไฟฟ้า ช่วงเดือนธันวาคม - กุมภาพันธ์ ของทุกปี คณะกรรมการป่ากับชาวบ้านจะเริ่มดูแลป่า ปิดป่าและทำแนวกันไฟ ลาดตระเวนป้องกันไฟฟ้า ให้ป่าเรามีความสมบูรณ์ยั่งยืนเพื่อลูกหลานสืบไป”

นาง ข ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์: 2567

2. มูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

การวิจัยนี้ศึกษาการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนชายแดน 3 พื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ บ้านทับทิมสยาม 07 ป่าชุมชนวัดพระพุทธบาทภูสิงห์ และป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์ เก็บข้อมูลมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยแบบสอบถามจากประชากรผู้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน จำนวน 378 คน ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบและใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

n = 378 คน			
	ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	187	49.5
	หญิง	191	50.5
ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน	ต่ำกว่า 10 ปี	32	8.5
	11 – 20 ปี	26	6.9
	21 – 30 ปี	43	11.4
	31 – 40 ปี	129	34.1
	มากกว่า 41 ปีขึ้นไป	148	39.2
กรรมสิทธิ์ที่ดิน	สปก.4-01	286	75.7
	ไม่มีเอกสารสิทธิ์เป็นที่จับจอง	74	19.5
	ไม่มีที่ดินทำกิน	18	4.8
อาชีพหลัก	ทำนา	19	5.0
	ทำสวนยางพารา	146	38.6
	ทำไร่มันสำปะหลัง	130	34.4
	เลี้ยงสัตว์	18	4.8
	รับจ้างทั่วไป/ทำงานบริษัท	8	2.1
	รับจ้างภาคการเกษตร	57	15.1
อาชีพเสริม			

Citation : Chantha, S. (2025). The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic Valuation

Processes: Production in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 427 - 446.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290381>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

n = 378 คน

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
ทำนา	35	9.3
ทำสวนยางพารา	37	9.8
ทำไร่มันสำปะหลัง	1	.3
เลี้ยงสัตว์	83	22.0
รับจ้างทั่วไป	65	17.2
ค้าขาย/ประกอบอาชีพส่วนตัว	23	6.1
เก็บของป่าขาย	114	30.2
หัตถกรรม/เครื่องจักสาน	1	.3
อื่นๆ ระบุ	19	5.0
รายได้ครัวเรือนต่อปี		
ต่ำกว่า 100,000 บาท	220	58.2
100,001 – 200,000 บาท	154	40.7
200,001 – 300,000 บาท	4	1.1
มากกว่า 300,001 บาทขึ้นไป	-	-
รายได้เสริม		
ต่ำกว่า 30,000 บาท	278	73.5
30,001 – 40,000 บาท	1	.3
40,001 – 50,000 บาท	62	16.4
มากกว่า 50,001 บาทขึ้นไป	37	9.8
รายจ่ายครัวเรือนต่อปี		
ต่ำกว่า 100,000 บาท	206	54.5
100,001 – 200,000 บาท	171	45.2
200,001 – 300,000 บาท	-	-
มากกว่า 300,001 บาท ขึ้นไป	1	.3

จากตารางที่ 1 ประชาชนที่อาศัยบริเวณโดยรอบป่าชุมชนและมีประสบการณ์ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน จำนวน 378 คน พบว่า ผู้เข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุ 41 – 50 ปี อาศัยอยู่ในพื้นที่ปัจจุบันอยู่ในชุมชนมากกว่า 41 ปี มีกรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่ดิน สปก.4-01 มีอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพารา มีอาชีพเสริมเก็บของป่าขาย มีรายได้ครัวเรือนต่อปีต่ำกว่า 100,000 บาท และส่วนใหญ่มีรายได้เสริมต่อปีต่ำกว่า 30,000 บาท โดยมูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

2.1 การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบและใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่เคยเข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าชุมชน โดยหาของป่า ประเภท แมลงเห็ด อาหารที่ใช้ปรุงรับประทานในชีวิตประจำวันได้มีจำนวนมากที่สุด โดยใช้ในการเดินเท้าและจักรยานยนต์ เข้าไปจุดบริเวณด้านนอกของป่าชุมชน และพบว่าหนึ่งครัวเรือนจะมีจำนวนแรงงาน 1 คนเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ระยะทางจากบ้านไปยังแหล่งผลผลิตจากป่าชุมชน คือ ต่ำกว่า 1,000 เมตร

ระยะทางที่ใช้เดินทางไปยังแหล่งผลิตในป่าชุมชนมากที่สุดเท่ากับ 3,000 เมตร โดยใช้ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปยังแหล่งผลิตในป่าชุมชนมากที่สุด คือ ต่ำกว่า 30 นาที ใช้เวลาในการเก็บผลิตในป่าชุมชนมากที่สุด คือ 60 – 120 นาที ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความต้องการเก็บผลิตจากป่าชุมชนประเภทเห็ดมากที่สุดเพราะเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค สามารถจำหน่ายได้ในราคาที่มีมูลค่าสูง

2.2 มูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน 3 พื้นที่ ประกอบด้วย

1) ป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม 07 ตำบลบักดอง อำเภอบางขัน จังหวัดศรีสะเกษ ทั้งในครัวเรือนและการค้าของกลุ่มครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง 132 คน พบว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม 07 ของประชากรในพื้นที่ทั้งหมดมีมูลค่าเท่ากับ 16,787,276 บาทต่อปี (มูลค่าทั้งครัวเรือนและการค้าเฉลี่ย 127,176.32 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) เมื่อพิจารณาผลผลิตที่นำมาใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม 07 เป็นรายชนิด พบว่า ผลผลิตประเภทเห็ดเป็นผลผลิตที่มีมูลค่าที่ใช้ได้ทั้งในครัวเรือนและการค้า คิดเป็นมูลค่า 5,530,711 บาทต่อปี (มูลค่าทั้งครัวเรือนและการค้าเฉลี่ย 41,899.32 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) รองลงมา คือ แผลง อาหิ แผลงกินูน จิโป้ม จักจัน ไข่มดแดง เป็นต้น ทั้งหมดมีมูลค่า 4,944,000 บาทต่อปี (มูลค่าทั้งครัวเรือนและการค้าเฉลี่ย 37,454.54 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) และน้อยที่สุด คือ ไม้พื้นเป็นผลผลิตที่ประชาชนส่วนใหญ่นิยมนำมาบริโภคในครัวเรือนมากกว่าการค้า คิดเป็นมูลค่า 4,181 บาท (มูลค่าทั้งครัวเรือน) และ เฉลี่ย 31.67 บาท (มูลค่าต่อครัวเรือนต่อปี) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 มูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านทับทิมสยาม 07 ทั้งในครัวเรือนและการค้า

ผลผลิตจาก ป่าชุมชน	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)			มูลค่าการใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท ต่อปี)		
	ในครัวเรือน	การค้า	รวม	ในครัวเรือน	การค้า	รวม
เห็ด	605,911	4,9248,000	5,530,711	4,590.23	37,309.09	41,899.32
แผลง	384,000	4,560,000	4,944,000	2,909.09	34,545.45	37,454.54
ผักป่า	77,040	154,080	231,120	583.63	1,167.27	1,750.90
สัตว์ป่า	42,000	1,900,500	1,942,500	318.18	14,397.72	14,715.9
ผลไม้ป่า	189,000	378,000	567,000	1,431.81	2,863.63	4,295.44
หน่อไม้	560,000	896,000	1,456,000	4,242.42	6,787.87	11,030.29
สมุนไพร	49,000	98,000	147,000	371.21	742.42	1,113.63
ไม้พื้น	4,181	-	4,181	31.67	-	31.67
ไม้ไผ่	32,664	-	32,664	247.30	-	247.30
พืชกินหัว	350,000	1,400,000	1,750,000	2,651.51	10,606.06	13,257.57
ผลผลิตอื่นๆ	8,100	27,000	35,100	61.36	204.54	265.9
เห็ด วัว ลี						
หวาย						
น้ำผึ้งป่า	42,000	105,000	147,000	318.18	795.45	1,113.63
รวม	2,343,896	14,443,380	16,787,276	17,756.78	109,419.54	127,176.32

Citation : Chantha, S. (2025). The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic Valuation

Processes: Production in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 427 - 446.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290381>

2) ป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์ ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ทั้งในครัวเรือนและการค้าของกลุ่มครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง 125 คน พบว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์ของประชากรในพื้นที่ทั้งหมดมีมูลค่าเท่ากับ 8,529,298 บาทต่อปี (มูลค่าทั้งครัวเรือนและการค้าเฉลี่ย 68,234.34 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) เมื่อพิจารณาผลผลิตที่นำมาใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์เป็นรายชนิด พบว่า ผลผลิตประเภทเห็ด เป็นผลผลิตที่มีมูลค่าที่ใช้ได้ทั้งในครัวเรือนและการค้ามากที่สุด คิดเป็นมูลค่า 4,781,940 บาทต่อปี (มูลค่าทั้งครัวเรือนและการค้าเฉลี่ย 38,255.52 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) รองลงคือ แมลง ทั้งหมดมีมูลค่า 1,419,000 บาทต่อปี (มูลค่าทั้งครัวเรือนและการค้าเฉลี่ย 11,352 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) และน้อยที่สุด คือ ไม้พินเป็นผลผลิตที่ประชาชนส่วนใหญ่นิยมนำมาบริโภคในครัวเรือนมากกว่าการทำการค้า มีมูลค่าในครัวเรือนเท่ากับ 2,214 บาทต่อครัวเรือน (เฉลี่ย 17.71 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 มูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนบ้านนาสวรรค์ทั้งในครัวเรือนและการค้า

ผลผลิตจาก ป่าชุมชน	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)			มูลค่าการใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาทต่อปี)		
	ในครัวเรือน	การค้า	รวม	ในครัวเรือน	การค้า	รวม
เห็ด	351,140	4,430,800	4,781,940	2,809.12	35,446.4	38,255.52
แมลง	354,750	1,064,250	1,419,000	2,838	8,514	11,352
ผักป่า	223,470	567,270	790,740	1,787.76	4,538.16	6,325.92
สัตว์ป่า	2,167	18,000	20,167	17.33	144	161.33
ผลไม้ป่า	4,278	17,432	21,710	34.22	139.45	173.67
หน่อไม้	478,630	630,000	1,108,630	3,829.04	5,040	8,869.04
สมุนไพร	17,660	36,780	54,440	141.28	294.24	435.52
ไม้พิน	2,214	-	2,214	17.71	-	17.71
ไม้ไผ่	28,761	-	28,761	230.08	-	230.08
พืชกินหัว	12,115	47,889	60,004	96.92	383.11	480.03
ผลผลิตอื่นๆ	4,768	27,782	32,550	38.14	222.25	260.39
เหาวัลย์						
หวาย						
น้ำผึ้งป่า	89,142	120,000	209,142	713.13	960	1,673.13
รวม	1,569,095	6,960,203	8,529,298	12,552.73	55,681.61	68,234.34

3) ป่าชุมชนวัดพระพุทธบาทภูสิงห์ ตำบลโคกตาล อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ทั้งในครัวเรือนและการค้าของกลุ่มครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง 121 คน พบว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนวัดพระพุทธบาทภูสิงห์ของประชากรในพื้นที่ทั้งหมดมีมูลค่าเท่ากับ 16,782,113 บาทต่อปี (มูลค่าทั้งครัวเรือนและการค้าเฉลี่ย 138,695.05 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) เมื่อพิจารณาผลผลิตที่นำมาใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนวัดพระพุทธบาทภูสิงห์ (ป่าชุมชนตำบลโคกตาล) เป็นรายชนิด พบว่า ผลผลิตประเภทเห็ดเป็นผลผลิตที่มีมูลค่าที่ใช้ได้ทั้งในครัวเรือนและการค้ามากที่สุดคิดเป็นมูลค่า 4,531,172 บาทต่อปี (มูลค่าทั้งครัวเรือนและการค้าเฉลี่ย 37,447.69 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) รองลงมา คือ พืชกินหัว อาทิ กลอย เผือก มันเทียน มันนกมีมูลค่า

Citation : สุรศักดิ์ จันทา. (2568). สถานภาพและบริบททรัพยากรป่าชุมชนผ่านกระบวนการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 427 - 446. <https://doi.org/10.65205/jlgsrru.2025.290381>

ทั้งในครัวเรือนและการค้า ซึ่งประชากรนำมาบริโภคและจำหน่าย มีมูลค่าเท่ากับ 5,075,127 บาทต่อปี (เฉลี่ย 41,943.19 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) และน้อยที่สุด คือ ไม้พินเป็นผลผลิตที่ประชาชนส่วนใหญ่นิยมนำมาบริโภคในครัวเรือนมากกว่าการทำการค้ามีมูลค่าในครัวเรือนเท่ากับ 6,713 บาทต่อครัวเรือน (เฉลี่ย 55.47 บาทต่อครัวเรือนต่อปี) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 มูลค่าการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนวัดพระพุทธบาทภูสิงห์ (ป่าชุมชนตำบลโคกตาล)ทั้งในครัวเรือนและการค้า

ผลผลิตจาก ป่าชุมชน	มูลค่าการใช้ประโยชน์ (บาทต่อปี)			มูลค่าการใช้ประโยชน์เฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท ต่อปี)		
	ในครัวเรือน	การค้า	รวม	ในครัวเรือน	การค้า	รวม
เห็ด	781,972	3,749,200	4,531,172	6,462.57	30,985.12	37,447.69
แมลง	660,117	2,053,900	2,714,017	5,455.51	16,974.38	22,429.89
ผักป่า	12,147	27,817	39,964	100.38	229.89	330.27
สัตว์ป่า	18,715	24,000	42,715	154.66	198.34	353.0
ผลไม้ป่า	647,891	2,772,000	3,419,891	5,354.47	22,909.09	28,263.56
หน่อไม้	284,197	315,000	599,197	2,348.73	2,603.30	4,952.03
สมุนไพร	8,721	17,328	26,049	72.07	143.20	215.27
ไม้พิน	6,713	-	6,713	55.47	-	55.47
ไม้ไผ่	7,139	-	7,139	59.0	-	59.0
พืชกินหัว	851,127	4,224,000	5,075,127	7,034.10	34,909.09	41,943.19
ผลผลิตอื่นๆ	8,132	14,827	22,959	67.20	122.53	189.74
เ ถ า ว ั ล ย์						
หวาย						
น้ำผึ้งป่า	87,170	210,000	297,170	720.41	1,735.53	2,455.94
รวม	3,374,041	13,408,072	16,782,113	27,884.57	110,810.47	138,695.05

2.3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 คน อาศัยอยู่บริเวณรอบป่าชุมชน พบว่า ผลรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนมีระดับสูง ($\bar{x} = 3.54$, S.D. = .52) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจว่าป่าชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการรักษาพื้นที่ป่าและความสมบูรณ์ของนิเวศป่าไม้ อยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{x} = 3.76$, S.D. = .443) รองลงมา คือ ป่าชุมชนเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของเยาวชน ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = .452) และความรู้ความเข้าใจว่าป่าที่ชุมชนใช้ประโยชน์ไม่ได้ ไม่ใช่ป่าชุมชน อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.03$, S.D. = .906) ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

ประชาชนในพื้นที่ป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตทรัพยากรป่าทั้งจากผลผลิตที่เป็นทรัพยากรที่เป็นไม้ และทรัพยากรที่ไม่ใช่ไม้ ดังนี้

3.1 การสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตที่ไม่ใช่ไม้หรือทรัพยากรจากป่าชุมชนโดยตรงผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การเลี้ยงผึ้งโพรงในพื้นที่บ้านวนาสวรรค์ ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

Citation : Chantha, S. (2025). The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic Valuation

Processes: Production in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 427 - 446.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290381>

เป็นตัวอย่างการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศป่าชุมชนอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติกิจกรรมดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรป่าไม้ และยังช่วยส่งเสริมการผสมเกสรของพืชในระบบนิเวศผลผลิตน้ำผึ้งโพรงสามารถนำไปบริโภคและจำหน่าย สร้างรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือนในชุมชน ขณะเดียวกันยังช่วยสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนร่วมกันดูแลและอนุรักษ์ป่าชุมชนสะท้อนบทบาทของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทรัพยากรอย่างยั่งยืน

3.2 การแปรรูปผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนช่วยเพิ่มมูลค่าและยืดอายุการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชนเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มมูลค่าและยืดอายุการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า กรณีการผลิตตะกร้าสานจากเครือย่านางในพื้นที่บ้านทับทิมสยาม 07 ตำบลบักตอง อำเภอขุนหาญ แสดงถึงการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ผลิตภัณฑ์ใช้สอยในชีวิตประจำวันผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีเอกลักษณ์ สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชน และสามารถพัฒนาเป็นสินค้าสร้างรายได้ ขณะที่การผลิตถ่านอัดแท่งในพื้นที่บ้านศาลา ตำบลโคกตาล อำเภอภูสิงห์ เป็นการใช้วัสดุเหลือใช้จากป่าชุมชน อาทิ เศษไม้ ใบไม้ในป่าชุมชนนำมาสร้างเป็นกิจกรรมชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพช่วยลดการใช้ไม้ฟันจากป่าโดยตรงและลดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติทั้งสองกรณีสะท้อนการบริหารจัดการทรัพยากรที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และตอบสนองต่อความต้องการของตลาดควบคู่กับการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

3.3 การยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์และการเชื่อมโยงตลาดเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชุมชนในระยะยาวการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้มีความสม่ำเสมอและได้มาตรฐาน ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมและสื่อถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น ช่วยเพิ่มมูลค่าและความน่าสนใจของสินค้าการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยเปิดโอกาสในการเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้นควบคู่กับการขยายช่องทางการตลาดทั้งออฟไลน์และออนไลน์ ช่วยเพิ่มยอดขายและรายได้ส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจและพัฒนาศักยภาพอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

งานวิจัยเรื่อง มูลค่าทางเศรษฐกิจและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทรัพยากรป่าชุมชน จังหวัดศรีสะเกษ คณะผู้วิจัยขอเลือกประเด็นที่สำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1) สถานภาพและบริบทผลผลิตทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่เป็นป่าชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ เป็นป่าชุมชนที่เคยถูกบุกรุกแผ้วถางเพื่อประโยชน์ส่วนตน รวมถึงการเกิดกรณีพิพาท การมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้ความร่วมมือในการร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนในพื้นที่ป่าเกิดความรัก ห่วงแหนในทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นจึงก่อให้เกิดการจัดตั้งป่าชุมชน เพื่อให้มีเขตแดนที่ชัดเจน มีการใช้ประโยชน์ที่ถูกต้องตามกฎหมายกติกาของป่าชุมชน โดยประชาชนและคณะกรรมการป่าชุมชนมีสิทธิในการดูแลพื้นที่ป่าชุมชนให้เกิดความยั่งยืนโดยชุมชนและเพื่อชุมชน สอดคล้องกับ รีม ฮัจญาร์ และโยฮัน เอ โอลเดคอป (Reem Hajjar and Johan A Oldekop, 2018) กล่าวว่า ป่าไม้ให้ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นและมีส่วนสำคัญโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบพื้นที่ป่า แนวทางในการฟื้นฟูการอนุรักษ์รวมถึงสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ชนบทต่างๆ การให้สิทธิชุมชนดูแลปกป้องรักษาพื้นที่ป่าชุมชนจะทำให้เกิดความยั่งยืน เนื่องมาจากชุมชนมีสิทธิและมีส่วนร่วมกับประชาชนในชุมชนในการเป็นเจ้าของป่าชุมชนร่วมกัน เป็นแนวทางสำคัญในการจัดการป่าชุมชนด้วยตนเองที่ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืน นอกจากนี้ยังพบว่าป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่มีการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนทั้ง

Citation : สุรศักดิ์ จันทา. (2568). สถานภาพและบริบททรัพยากรป่าชุมชนผ่านกระบวนการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(3), 427 - 446. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290381>

ทางตรงและทางอ้อม เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด ด้วยเพราะป่าชุมชนนั้นมีทั้งคุณค่าและมูลค่าต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนที่อาศัยรอบป่า ซึ่งพบว่าหลังจากประชาชนได้รับสิทธิการจัดการป่าชุมชน พื้นที่ป่าชุมชนจะได้รับการดูแลจากประชาชนในพื้นที่ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อเพิ่มมูลค่าเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ พร้อมทั้งเกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่นำมาใช้ควบคู่ไปด้วย เพื่อให้เกิดมูลค่าและเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น สอดคล้องกับนิกร น้อยพรม และคณะ (2562) กล่าวว่า ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ในการเป็นแหล่งหารายได้เสริม แหล่งอาหาร ยารักษาโรค หากพิจารณาความสำคัญของป่าชุมชนที่มีต่อเศรษฐกิจของชาวบ้าน จะพบว่า ป่าชุมชนมีมูลค่าการใช้ประโยชน์ทางตรง (มูลค่าที่ได้จากการขายของป่า) ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านคิดเป็นมูลค่าสูง ในส่วนของมูลค่าการประเมินการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนในทางอ้อม อาทิ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้กับโรงเรียนเพื่อนักเรียนจะได้รับการปลูกฝังด้านอนุรักษ์ทรัพยากรในป่าชุมชนสามารถเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์และหวงแหนป่าชุมชนแห่งนี้เพื่อการใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

2) มูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตจากทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มูลค่าผลผลิตจากป่าชุมชนทั้ง 3 พื้นที่ โดยประชาชนในพื้นที่ยึดเป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน และยังสามารถใช้เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญสำหรับการบริโภค เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากประชาชนในพื้นที่สามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากป่าชุมชนมาสร้างมูลค่าเศรษฐกิจครัวเรือนในการดำรงตนได้อย่างพอเพียง และเมื่อพิจารณามูลค่าของผลผลิตจากป่าทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าป่าชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์เห็นได้จากรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตจากป่าชุมชน เช่น เห็ดต่างๆ ในป่าชุมชนบางพื้นที่มีมูลค่าสูงถึง 4,781,940 บาทต่อปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้มีการเข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนแต่ประชาชนที่เข้าไปเก็บผลผลิตเหล่านั้นก็ยังดูแลรักษาผลผลิตในป่าให้สามารถกลับเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ในครั้งถัดไป สอดคล้องกับ ผกามาศ มุลวันดี (2559) กล่าวว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเพื่อทราบถึงมูลค่าของสิ่งที่คงเหลืออยู่ในป่า และข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนจากการที่ประชาชนเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน โดยหากป่าชุมชนยังมีความอุดมสมบูรณ์ วัดจากมูลค่าสิ่งที่ยังคงเหลือจากการเข้าไปใช้ประโยชน์ เช่น ประโยชน์ที่ได้จากเห็ดป่ามีมูลค่าตลอดปีซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนในชุมชนได้มีการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าในชุมชน เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ป่าชุมชนมีการรักษาดูแล มีการเก็บข้อมูลป่าชุมชนเพื่ออนุรักษ์ป่าชุมชนให้คงเหลือชั่วลูกชั่วหลาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนที่พบว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจว่าป่าชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการรักษาพื้นที่ป่าและความสมบูรณ์ของนิเวศป่าไม้ สอดคล้องกับ ศิวานี อาการ์วาล และคณะ (Shivani Agarwal and other, 2022) กล่าวว่า ป่าในอุทยานแห่งชาติและป่าสงวนแห่งชาติจะได้รับการอนุรักษ์ได้ดีขึ้นเมื่อทับซ้อนกับป่าที่ได้รับการจัดการโดยชุมชน ป่าชุมชนจะถูกดูแลโดยชุมชนในฐานะสถาบันชุมชนมีประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ป่าไม้ เพราะประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกป้องป่าชุมชนจะช่วยให้เกิดการอนุรักษ์พื้นที่ป่ามากขึ้นเพื่อเติมเต็มระบบนิเวศป่าให้มีความหลากหลายทำให้การปกป้องป่าไม้เพิ่มเติมอีกชั้นหนึ่ง

3. แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การเลี้ยงผึ้งโพรงในป่าชุมชนบ้านวนาสวรรค์สะท้อนให้เห็นว่าการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรที่ไม่ใช่ไม้ได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าไม้ ด้วยเหตุนี้หน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องยังช่วยสนับสนุนประชาชนที่อาศัยรอบป่าชุมชนให้เข้าถึงองค์ความรู้การเลี้ยงผึ้งโพรง เพราะ

Citation : Chantha, S. (2025). The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic Valuation

Processes: Production in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 427 - 446.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290381>

นอกจากช่วยสร้างรายได้แล้วยังส่งเสริมระบบนิเวศด้านการผสมเกสร สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขเสนีย์, มินทรศักดิ์, มะค่า, กิติวินิจ (Suksanee, K., Mintrasak, N., Makae, Areef. and Kitiwinit. S., 2025) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเลี้ยงผึ้งพื้นเมืองโดยชุมชนเป็นรูปแบบการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่ช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลป่าชุมชนอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การแปรรูปผลผลิตจากทรัพยากรป่าชุมชนเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มมูลค่าและยืดอายุการใช้ประโยชน์ของทรัพยากร กรณีการผลิตตะกร้าสานจากเครือย่านางที่บ้านทับทิมสยาม 07 สะท้อนการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ สามารถใช้สอยและพัฒนาเป็นสินค้าเพื่อสร้างรายได้ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนในพื้นที่รอบป่าชุมชนมีการจัดการทรัพยากรในป่าชุมชนอย่างเหมาะสม ทั้งการจัดโซนอนุรักษ์ โซนฟื้นฟู โซนเพื่อการเรียนรู้ และโซนการใช้ประโยชน์จากป่า ซึ่งการแปรรูปทรัพยากรที่ไม่ใช่ไม้ อาทิ เครือไม้ หรือเถาวัลย์ต่างๆ สามารถนำมารังสรรค์ช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ลดการพึ่งพาการเก็บทรัพยากรจากป่าโดยตรง และสนับสนุนการใช้ทรัพยากรป่าชุมชนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับเจนเซน (Jensen, A., 2009) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเพิ่มมูลค่าในห่วงโซ่ผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรป่าไม้ ผ่านการแปรรูปและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างรายได้ของชุมชน ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และช่วยลดการพึ่งพาการใช้ทรัพยากรป่าในเชิงทำลาย และส่งเสริมการจัดการทรัพยากรบนฐานของการมีส่วนร่วมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และการผลิตถ่านอัดแท่งในพื้นที่บ้านศาลา ตำบลโคกตาล อำเภอกุสุมาลย์ เป็นตัวอย่างของการใช้วัสดุเหลือใช้จากป่าชุมชน ลดการเกิดปัญหาไฟป่า และยังเป็นการจัดการขยะให้เกิดมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน เหตุที่เป็นเช่นนี้จึงส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่นำเศษไม้หรือใบไม้ มาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าและยืดอายุการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรเหล่านี้ กิจกรรมดังกล่าวช่วยลดการใช้ไม้ฟันจากป่าโดยตรง สอดคล้องกับอาราอุโฮ-ซานโตส, ไคเนอร์, เกรนโน และชีแเวตตี (Araujo-Santos, I., Kainer, K. A., Grenno, F., & Schiavetti, A., 2025) พบว่า การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนที่ลดผลกระทบต่อระบบนิเวศและเพิ่มโอกาสให้ชุมชนสามารถรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว งานวิจัยพบว่า การนำ NTFPs ไปแปรรูปและเชื่อมโยงกับตลาดสามารถช่วยเสริมสร้างรายได้และเพิ่มศักยภาพด้านเศรษฐกิจแก่ชุมชนป่าไม้ พร้อมทั้งสนับสนุนการจัดการทรัพยากรที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและการอนุรักษ์ป่าอย่างยั่งยืน

การยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์และการเชื่อมโยงตลาดเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชุมชน เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากทรัพยากรป่าชุมชนมีความหลากหลายทางชีวภาพ ประชาชนผู้ใช้ประโยชน์รอบป่าชุมชนสามารถนำผลผลิตจากป่ามาใช้ประโยชน์ในการสร้างเศรษฐกิจครัวเรือนได้ โดยไม่ทำลายความสมดุลของป่าชุมชน ซึ่งส่งผลต่อความต้องการของกลุ่มตลาดผู้บริโภคที่มีความสนใจในงานท้องถิ่นธรรมชาติมากขึ้น โดยการพัฒนาคุณภาพและบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานและสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นและมูลค่าสินค้า ขณะที่การรับรองมาตรฐานเอื้อต่อการเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้น ส่งผลให้ชุมชนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ อาราอุโฮ-ซานโตส และคณะ (Araujo-Santos et al., 2025) ที่ระบุว่า การพัฒนามาตรฐานคุณภาพ การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และการเชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่า เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรชุมชน

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

งานวิจัยนี้สร้างองค์ความรู้ใหม่เชิงนโยบายโดยแสดงให้เห็นว่า การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลผลิตจากป่าชุมชนสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการกำหนดแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมควบคู่กับการยกระดับมาตรฐานและการเชื่อมโยงตลาด เป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างรายได้และนำไปสู่การจัดการทรัพยากรป่าชุมชนอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่

ตารางที่ 5 ทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

ทรัพยากรป่าชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ	
การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ	———▶รายได้ครัวเรือน ความสำคัญด้านอาหารและอาชีพเสริม
การแปรรูป/เพิ่มมูลค่าด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น	———▶การแปรรูป การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้ทรัพยากรที่ไม่ใช้ไม้
การยกระดับมาตรฐานและเชื่อมโยงตลาด	———▶คุณภาพ บรรจุภัณฑ์ การรับรองมาตรฐาน ช่องทางตลาด
ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน	———▶ชุมชนและและป่าอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.1 หน่วยงานท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมสนับสนุนในการสร้างช่องทางการตลาด โดยทดลองการจัดตั้งตลาดท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการตั้งตลาดหรือพื้นที่สำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากป่าชุมชน

1.2 หน่วยงานท้องถิ่นควรมีการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม

2. ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

2.1 ชุมชนควรมีการจัดทำแผนการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน เช่น กำหนดพื้นที่และการเก็บเกี่ยว

2.2 ชุมชนควรมีการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มความหลากหลายและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เฉพาะถิ่น

3. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

3.1 นโยบายการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น สนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าชุมชนอย่างยั่งยืน พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิตสินค้า

3.2 ส่งเสริมการพัฒนาทักษะและศักยภาพของชุมชน จัดการอบรมและพัฒนาทักษะให้กับชุมชนในด้านการผลิต การตลาด และการจัดการธุรกิจ และส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คนรุ่นใหม่

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2564). *ป่าไม้*. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2567, จาก <http://www.deqp.go.th>
- นิกร น้อยพรม, และคณะ. (2562). *ป่าชุมชนดงสามขา: มูลค่าและคุณค่าทางเศรษฐกิจที่บ้านน้ำแคม อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเลย*. รายงานวิจัยสาขาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ผกามาศ มูลวันดี. (2559). การใช้ประโยชน์ป่าชุมชนโกรกประดู่ ตำบลโคกกลาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 8(1), 15–26.
- สมหญิง สุนทรวงษ์. (2557). *ป่าชุมชนกับสังคมไทย*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานวิชาการป่าไม้. (2541). *โครงการประเมินคุณค่าทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์: กรณีศึกษาในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Agrawal, A., & Gibson, C. C. (1999). Enchantment and disenchantment: The role of community in natural resource conservation. *World Development*, 27(4), 629–649. [https://doi.org/10.1016/S0305-750X\(98\)00161-2](https://doi.org/10.1016/S0305-750X(98)00161-2)
- Araujo-Santos, I., Kainer, K. A., Grenno, F., & Schiavetti, A. (2025). What affects the sustainability of a non-timber forest product value chain? A case study of an endemic palm harvested by local communities in Brazil. *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*, 21(56), 1–9. <https://doi.org/10.1186/s13002-025-00656>
- Jensen, A. (2009). Valuation of non-timber forest products value chains. *Forest Policy and Economics*, 11(1), 34–41. <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2008.07.001>
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson Education.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). McGraw-Hill.
- Ostrom, E. (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press.
- Hajjar, R., & Oldekop, J. A. (2018). Research frontiers in community forest management. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 32, 119–125. <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2018.05.001>
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1976). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, San Francisco, CA. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED121845.pdf>
- Scoones, I. (1998). *Sustainable rural livelihoods: A framework for analysis* (IDS Working Paper No. 72). Institute of Development Studies.

Citation : สุรศักดิ์ จันทา. (2568). สถานภาพและบริบททรัพยากรป่าชุมชนผ่านกระบวนการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจผลผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 427 - 446. <https://doi.org/10.65205/Jlgisrru.2025.290381>

<https://www.ids.ac.uk/publications/sustainable-rural-livelihoods-a-framework-for-analysis/>

Agarwal, S., et al. (2022). Effectiveness of community forests for forest conservation in Nan Province, Thailand. *Journal of Land Use Science*, 17(1), 1–15.

<https://doi.org/10.1080/1747423X.2022.2033567>

Suksanee, K., Mintrasak, N., Makae, A., & Kitiwinit, S. (2025). Participatory processes in identity building for the development of a stingless beekeeping community enterprise group at the farmer school. *Journal of MCU Nakhondhat*, 12(9), 318–326.

United Nations Development Programme. (2013). *Inclusive market development*. UNDP.

Citation : Chantha, S. (2025). The Status and Context of Community Forest Resources Through Economic Valuation

Processes: Production in Sisaket Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 9(3), 427 - 446.

<https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2025.290381>

